

EMIL SÎRBULESCU

Coperta: Lois Mailou Jones (1905-1998), *We Shall Overcome*
<http://mihsislander.org/2018/02/we-shall-overcome-bhm/>

EMIL SÎRBULESCU

CARTEA CARE VORBEȘTE
INTRODUCERE ÎN ROMANUL AFRO-AMERICAN

Editura UNIVERSITARIA
Craiova, 2020

Referenți științifici:
Prof.univ.dr. Liviu Cotrău
Prof.univ.habil. dr. Victor Olaru

Copyright © 2020 Editura Universitaria
Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SÎRBULESCU EMIL

Cartea care vorbește: Introducere în romanul afro-american / Emil
Sîrbulescu. - Craiova : Universitaria, 2020

Conține bibliografie
ISBN 978-606-14-1591-5

82.09

© 2020 by Editura Universitaria

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețelele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

CUVÂNT ÎNAINTE

Prima ediție a acestui volum¹ a fost rezultatul unei cercetări minuțioase, sistematice, consacrate unui secol și jumătate de roman afro-american, de la naivele construcții narative ale mijlocului de secol al XIX-lea, până la complexa literatură a lui Toni Morrison. Cercetarea propriu-zisă a început la Institutul John F. Kennedy de Studii Nord-Americane (John F. Kennedy Institute for North American Studies) de la Freie Universität Berlin, unde am beneficiat de două burse de cercetare, fiind continuată la W. E. B. Du Bois Institute for African and African-American Research de la Harvard University, ca rezultat al unei burse Fulbright.

Întemeiat pe o amplă bibliografie, constând deopotrivă din cărțile scrise de autorii de culoare și dintr-o solidă interpretare critică, volumul *Cartea care vorbește* a constituit la data publicării, prima contribuție românească de amploare la discutarea unei teme mai puțin abordate de către americaniștii din România. Intenția noastră a fost de a pune în legătură romanul afro-american, temelia și modalitățile lui de expresie stilistică cu dezvoltarea însăși a negrilor americani și de a întreprinde, astfel, un studiu a cărui semnificație depășește pe aceea a unei simple istorii genologice. Am reușit, astfel, să evidențiem evoluția conflictuală a unei mentalități, conturând concluzii ce privesc, de fapt, întregul ansamblu al ideilor sociale, politice și estetice care stau la baza culturii negrilor americani din această lungă perioadă.

Necesitatea publicării unei a doua ediții a fost dictată de interesul sporit pentru literatura afro-americană manifestat în ultimele decenii în spațiul academic prin includerea acestor scriitori în programele cursurilor de literatură americană și abordarea tematicii de un număr tot mai mare de doctoranzi. Un al doilea argument este numărul foarte mare de contribuții la acest domeniu prezentate în cadrul conferințelor naționale și internaționale. La nivel european, consemnăm prestigioasa activitate a unui organism dedicat, the Collegium of African American Research (CAAR). Înființată în 1992, scopul acestei organizații a fost de a stimula cercetarea în domeniul studiilor afro-americane în Europa, iar în prezent promovează colaborarea intelectuală în acest domeniu – la care se adaugă și studierea diasporei africane – între specialiști din Europa, Canada, China, Japonia, Statele Unite și câteva țări africane. De la prima conferință organizată în Tenerife, în 1995, au fost organizate alte 18 conferințe, în Europa și Statele Unite.

Pentru prezenta ediție am recurs la unele modificări necesare: actualizarea informațiilor acolo unde a fost necesar, restructurarea prin comasare și redenumirea unor capitole, adăugarea eseului introductiv,

¹ Sîrbulescu, Emil. 1999. *Cartea care vorbește: Introducere în romanul afro-american*. Craiova: Fundația Scrisul Românesc.

„Semnificația culorii”, actualizarea bibliografiei și editarea acesteia în conformitate cu normele APA. Bibliografia (cuprinzând sursele primare și sursele secundare listate separat) include numai titlurile citate în corpul studiului, spre deosebire de prima ediție, care cuprindea și alte titluri recomandate pentru o eventuală aprofundare a tematicii.

Referitor la citatele din diferitele surse, precizăm că citările în text conțin informații despre autor, anul publicării și pagina unde se găsește citatul. În cazul citatelor mai lungi, acestea sunt redactate în paragrafe separate, cu precizarea surselor. Traducerea în limba română a tuturor citatelor – texte literare și studii critice – ne aparține, cu excepția puținelor cazuri în care textele sursă au fost deja traduse în limba română, și au fost menționate în mod corespunzător.

În încheiere, doresc să mulțumesc d-lui Sorin Tudor, directorul Editurii Universitaria, pentru acceptarea acestui titlu în planul editorial și să mă folosesc de acest prilej pentru a adresa sincere mulțumiri d-nei Marilena Rizescu, tehnoredactor, pentru colaborarea permanentă pe parcursul elaborării versiunii finale a acestui volum. Răbdarea și profesionalismul cu care a acceptat toate sugestiile și rectificările propuse de către autor au făcut posibilă publicarea cărții în forma actuală. Nu în ultimul rând, subliniez contribuția definitivă a d-lui Pompiliu Demetrescu, tehnoredactor, pentru propunerile și observațiile constructive referitoare la unele aspecte formale, pentru acribia cu care s-a aplecat asupra acestei lucrări și pentru realizarea artistică a copertei actualei ediții a cărții. Toată considerația mea celor care au contribuit la materializarea acestui demers critic.

*Craiova
Mai 2020*

CUVÂNT ÎNAINTE LA PRIMA EDIȚIE (1999)

Din bogata tradiție narativă a Lumii Noi am desprins, pentru a-l analiza în detaliu, un filon cu adevărat reprezentativ pentru unitatea în diversitate care caracterizează cultura și literatura americană. Literatura unui grup etnic de dimensiunile și specificitatea celui afro-american ne-a oferit, pe de o parte, un câmp larg de investigare polidisciplinară – în condițiile în care separarea etnicității și militantismului de valoarea estetică intrinsecă este dificilă, dacă nu chiar imposibilă – iar pe de altă parte, un prilej de evaluare a literaturii nordamericane propriu-zise din perspectiva omului de litere *marginal* atât din punct de vedere etnic dar și social, pentru care orientarea centripetă a devenit un țel abia o dată cu ultimele decenii ale acestui secol atât de încercat.

Tulburătoarea relatare a unuia din sclavii negri aduși din Africa pe pământ american, *Narațiune a amănuntelor celor mai remarcabile din viața lui James Albert Ukawsaw Gronniosaw, un prinț african* (1770) – atât de des citată în studiile dedicate literaturii afro-americane – poate constitui (cu riscurile repetării) o potrivită introducere la abordarea de față:

Stăpânul meu obișnuia să citească rugăciuni în public în ziua de duminică: atunci l-am văzut eu citind. Niciodată în viața mea nu am fost mai surprins decât atunci când am văzut cum cartea îi vorbește stăpânului meu, pentru că așa mi-am închipuit eu atunci când l-am văzut cum se uită la ea și își mișcă buzele. Mi-ar fi plăcut să facă la fel și cu mine. Am fost atât de încântat încât, de îndată ce stăpânul meu a terminat de citit, atunci când nimeni nu era de față, l-am urmărit până la locul unde ținea cartea, am deschis-o și mi-am apropiat urechea de ea, sperând foarte mult că îmi va spune ceva, dar mi-a părut rău și am fost deosebit de dezamăgit atunci când am constatat că ea nu vrea să-mi vorbească. Iar atunci mi-a trecut prin minte că sunt disprețuit de toți și de toate pentru că sunt negru. (Gronniosaw, 2005: 19)¹

Așadar, textul civilizației europene, occidentale, *refuza* să i se adreseze sclavului de origine africană, nu numai pe timpul traversării Atlanticului, dar și pe parcursul noii lui existențe pe pământ american. Paradoxal, citim despre acest refuz într-un text scris ulterior chiar de persoana respectivă. Motivul *cărții care vorbește* apare, obsedant, în alte cinci scrieri similare ale unor sclavi eliberați.

¹ Gronniosaw, James Albert Ukawsaw. 2012. *A Narrative of the Most Remarkable Particulars in the Life of James Albert Ukawsaw Gronniosaw, an African Prince*. Bath Printed: Newport, Rhode-Island: Reprinted and sold by S. Southwick, in Queen Street, 1772. Project Gutenberg EBook. <http://www.gutenberg.org/ebooks/15042>.

Într-un sens foarte concret, tradiția literară anglo-americană a fost creată cu două secole în urmă pentru a demonstra că ființe umane de origine africană dispun de toate atributele rațiunii și inteligenței pentru a scrie literatură, că aceștia sunt cu adevărat membri cu drepturi depline ai comunității ființelor înzestrate cu darul de a gândi și că, în cele din urmă, sunt capabili să scrie.

Cu două secole mai târziu, prima antologie din seria Norton dedicată literaturii afro-americane (1997) se prezintă publicului însoțită de un disc compact, o veritabilă carte care vorbește realizată cu mijloacele acestui sfârșit de mileniu alăturând, astfel, tradițiile orale și scrise, evidențiind legăturile dintre acestea și oferind un răspuns concret tulburătoarei metafore create de Gronniosaw.

În studiul de față ne-am străduit să reiterăm drumul parcurs de romancierul afro-american, de la primul roman scris de William Wells Brown (1853) până la momentul de vârf reprezentat de opera lui Toni Morrison (Premiul Nobel pentru Literatură în 1993) – parte a unei noi renașteri spirituale și artistice, mult mai amplă decât Renașterea Harlemului negru din anii deceniului al treilea al acestui secol. Lucrarea nu are pretenția epuizării subiectului, abordând doar o parte din scrierile care izbutesc, prin tratarea realităților și problematicii specifice comunității afro-americane, să rupă limitările interne și externe impuse scrisului predominant etnic, depășind tendințele de asimilare în *maistream* și dobândind valențe universale fără a-și pierde trăsăturile specifice. Precizăm, totodată, că nu ne-a stat în intenție întocmirea unei istorii a romanului afro-american dar, în acest caz cu totul special, înțelegerea operelor unor scriitori de talia lui Richard Wright, Ralph Ellison, Alice Walker sau Toni Morrison nu este posibilă fără analiza detaliată a surselor, explicitarea cadrului social și amplasarea acestora în contextul mai larg al literaturii americane și europene.

A rezultat, astfel, un capitol de istorie culturală care încearcă să ilustreze principiile noului istorism, după care romanul funcționează ca text ce înscenează probleme legate de istorie, societate, cultură, artă și literatură, meditănd asupra rasei, etnicității, genului, specificului național, etc., el având, prin urmare, nu numai o semnificație estetică dar și sensuri culturale și sociale care se cer analizate în contexte largite. Oferim astfel cititorului român avizat (și nu numai) o introducere în romanul afro-american, raportând arta narativă afro-americană la condițiile istorice și la contextul ideatic existent nu doar în Statele Unite, dar și în întreaga lume literară. Este o abordare comparatistă a romanului afro-american din care nu lipsesc unele trimiteri la domenii conexe: antropologia culturală, psihoistoria, istoria ideilor, etc.

În sfârșit, o ultimă precizare referitoare la terminologie. Literatura americană de specialitate utilizează în egală măsură *Black*, *Negro*, *Afro-American* și, mai recent, *African-American* atunci când se referă la literatura semenilor lor de origine africană. Am preferat *afro-american* pentru o mai mare ușurință în exprimare, deși în limba română sintagma *de culoare* este frecvent

utilizată. De altfel, cazul nu este o excepție. Henry Louis Gates Jr. își intitulează un volum autobiografic *Colored People* (1993) – deci, *Oameni de culoare*.

Mulțumim și pe această cale tuturor aceluia care, în diferite momente de pe parcursul elaborării acestui studiu, ne-au încurajat și îndrumat cu profesionalism și dăruire: în primul rând, prof. univ. dr. Dan Grigorescu, șeful Catedrei de literatură comparată a Universității din București, pentru încrederea arătată pe tot parcursul tezei de doctorat *Romanul afro-american: specific și universalitate* care a stat la baza volumului de față; prof. univ. dr. Rodica Mihăilă de la Universitatea din București, prof. univ. dr. Virgil Stanciu de la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca și prof. univ. dr. Sever Trifu de la Universitatea Lucian Blaga din Sibiu pentru aprecierile și observațiile făcute cu prilejul susținerii tezei de doctorat (București, mai 1998) și de care ne-am străduit să ținem seama în elaborarea acestui volum; prof. univ. dr. Ana Cartianu și prof. univ. dr. Dumitru Chițoran care, înțelegând interesul pe care îl poate prezenta o asemenea abordare, au insistat să continuăm aprofundarea domeniului într-un moment când toate porțile ne erau, practic, închise; Institutului J. F. Kennedy pentru studii nord-americane (J.F. Kennedy Institute for North-American Studies) din Berlinul de Vest, pentru șansa de a studia în cea mai mare bibliotecă de americanistică din afara Statelor Unite; Fundației Fulbright, pentru bursa de cercetare acordată; Henry Louis Gates Jr., șeful Catedrei de studii afro-americane a Universității Harvard și Director al Institutului W.E.B. Du Bois pentru Studii Afro-Americane din Cambridge, MA (SUA) pentru consultațiile acordate și biblioteca pusă la dispoziție; Werner Sollors, de la aceeași catedră, care, prin încrederea acordată, a făcut posibilă prezența mea la Harvard. Sincere mulțumiri celor trei prieteni care, pe parcursul prezenței mele în Statele Unite, m-au ajutat să înțeleg realitățile societății americane: Gerald S. Pierce, Lee Baker, Robert Meagher. În sfârșit, soției mele, Doina, și fiului meu, Lucian, pentru răbdarea arătată pe tot parcursul elaborării acestui studiu.

Acknowledgements

This book is the result of research and thinking that goes back to the early seventies and was made possible by the encouragement and advice of many distinguished scholars and friends. The book was conceived and written almost entirely in the United States, which accounts for the sources and the American editions of the works consulted and cited. As it is addressed to a Romanian audience, it implied the translation into Romanian of all quotations, which was a painstaking and time-consuming endeavor.

It is my duty to thank most sincerely all those who, at different stages during the elaboration of this work, had faith in my star and helped me to complete a most difficult task. Special thanks to (late) Dr. Ana Cartianu, and dr. Dumitru Chițoran – of the University of Bucharest – who strongly advised

me to continue my research in the field at a moment when everything seemed to collapse around me. I most sincerely thank Dr. Rodica Mihăilă of the Bucharest University, Dr. Virgil Stanciu of the Babeş Bolyiai University of Cluj-Napoca, and (late) Dr. Sever Trifu of the Lucian Blaga University of Sibiu for their most helpful remarks on my doctoral thesis *The African-American Novel – Specificity and Universality*. They helped me identify strengths and weaknesses and to recognize those points that needed revision and clarification. I wish to express my gratitude to (late) Dr. Dan Grigorescu, member of the Romanian Academy, who found time to conduct my research in this field professionally and patiently. Due to his authoritative, though friendly support, my doctoral thesis turned into reality.

I owe a great deal to the John F. Kennedy Institute for North American Studies of West Berlin, Germany, for the research grants that allowed me access to the resources of the Institute Library. The Fulbright Commission offered me the once in a lifetime chance to spend a whole year at the W.E.B. Du Bois Institute for African American Studies of Harvard University. This is where I met Werner Sollors and Henry Louis Gates Jr., who made my stay at Harvard a most rewarding experience. They helped me understand the intricacies of the racial relations in a multicultural society. Gerald S. Pierce, a Harvard graduate, who turned his qualification in divinity into a life-long endeavor to help the poor, shared with me the warmth and friendliness of his home which I will always miss. Dr. Lee Baker, an anthropologist, introduced me to the details of the African American experience, explaining notions unknown and helping me feel at home in a context so different from my own. (Late) Robert Meagher, of the Fletcher School of Law of Tufts University, did his best to help me understand the meaning of being an American in the 20th century, sharing with me his vast knowledge of things, and his private library. Lots of thanks to them all!

Finally, I wish to thank my wife Doina, and my son Lucian who allowed me all the time in the world to proceed with my work.

*Craiova
August 1998*

INTRODUCERE

Semnificația culorii

Spre sfârșitul secolului al XIX-lea literatura americană a început să se gândească la ea însăși ca un corpus de texte care ar putea fi organizate și ierarhizate. În acea perioadă, scriitori, precum William Dean Howells sau Henry James, au încercat să o definească sau să-i dea direcție; mai ales, sunt înființate instituții cu scopul de a selecta autori și lucrări demne de posteritate. Institutul Național de Arte și Litere a fost fondat în 1898 pentru a deveni în 1904 Academia Americană de Arte și Litere, o instituție formată din 250 de membri, organizată după modelul Academiei Franceze. Aceste instituții acordă premii literare cărora li se va adăuga primul Premiu Pulitzer în 1917. În perioada interbelică, a crescut numărul antologiilor și lucrărilor de istorie literară, ca de exemplu *The Cambridge History of American Literature* (1917), sau *Major American Writers* de Howard Mumford Jones (1935). Ele fac posibilă reevaluarea autorilor secolului al XIX-lea, printre care (re)descoperirea în acest fel a lui Melville, și sunt folosite în universități pentru a învăța și, prin urmare, disemina și „canoniza” literatura americană.

Dar, *the problem of the twentieth century is the problem of the color line* – „problema secolului al XX-lea este problema liniei culorii” – aceasta este celebra definiție a relațiilor rasiale formulată de W. E. B. Du Bois în *The Souls of Black Folk* (1903). La mai mult de un secol, pare oportun să reflectăm asupra semnificațiilor acestei afirmații în secolul care a urmat. De asemenea, ne preocupă accepțiunile cuvântului „culoare”, temele pe care le desemnează și semnificațiile simbolice și politice care nu au încetat să se schimbe. Asociația națională pentru progresul oamenilor de culoare (The National Association for the Advancement of Colored People – N.A.A.C.P) și-a păstrat „culoarea” în acronim, iar mulți scriitori au explorat-o în lucrările lor precum Alice Walker (*The Color Purple*, 1982) sau Ntozake Shange (*for colored girls who have considered suicide / when the rainbow is enuf*, 1975) sau *Sassafrass, Cypress & Indigo*, 1982). Istoric, cuvintele care au desemnat afro-americanii au subliniat sau au pus între paranteze componenta de identitate care este culoarea: astfel, primele instituții care, în secolul al XIX-lea, au favorizat termenul *African* („teatru african”, „biserica africană”, „școli africane”), și voga pentru termenul *Negro* din vremea Renașterii din Harlem și a mișcării Negritude, urmată de *Black* în anii 1960 (Black Power – „Puterea Neagră”), *Afro-American* și *African American*, fără a uita de sintagma *Free People of Color* („Oamenii de culoare liberi”) care i-a desemnat pe negrii liberi din Louisiana.

Desemnarea *people of color* („oameni de culoare”) predomină de multă vreme: acesta este termenul ales de către vorbitorii principali la Primul Congres internațional al scriitorilor și artiștilor negri adunați la Universitatea Sorbona din

Paris, în 1956, provenind de pe mai multe continente și arhipelaguri pentru a recrea istoria trecutului lor și a lua în considerare perspectivele unui viitor comun. Asociat cu *people* („oameni”), termenul *color* („culoare”), se regăsește revalorificat „printr-o revenire magnifică a lucrurilor acestei lumi și pentru o răzbunare supremă a spiritului, este acest semn distinctiv pe care îl vom folosi în acest secol XX pentru a afirma, înălța, glorifica cultura popoarelor negre” (în Eno-Belinga 1983: 304).¹

Culoarea aduce nuanțe multiple într-o paletă în care nu totul este văzut, așa cum este ordonat de ideologia dominantă, în alb și negru, dar este perceput într-o gamă de tonuri care se introduce în câmpul gândirii și în texte teoretice conceptul de încrucișare și creolitate sau de *passing* („trecere”), ca în studiul lui Werner Sollors, *Neither Black nor White yet Both* („Nici negru, nici alb și totuși ambele”, 1997), sau în volumul lui Paul Gilroy, *There Ain't No Black in the Union Jack* („Nu există nici un pic de negru în [drapelul britanic] Union Jack”, 1987). În Caraibe, culoarea este sugerată de o multiplicitate de termeni: toate nuanțele astfel introduse între alb și negru ajută la provocarea definițiilor oficiale și marchează, de asemenea, diferențele dintre America (de Nord) și cele două Americi, între continente și insule în toate punctele diasporei.

Culoarea este foarte prezentă în lucrările scriitorilor, pictorilor sau muzicienilor (*Black, Brown, Beige* de Duke Ellington); apare și în expresii populare – maxime, zicători, cântece, ca de exemplu în *If you're White you're right / If you're Yellow you're mellow / If you're Brown you can hang around / If you're Black stand back* („Dacă ești alb ai dreptate / Dacă ești galben ești moale / Dacă ești maroniu poți să mai stai pe-aici / Dacă ești negru retrage-te). Nu este doar o figură de stil: este înțelepciune, poezie sau strigăt; se impune cu furie, vigoare sau insolentă, sugerează pericol sau violență, suferință sau speranță (*Black Boy, Black Symphony, Black Fire, A Blues Book for Blue Black Magical Women*, sau *Mood Indigo*).

Culoarea este, de asemenea, o experiență, umilitoare sau înălțătoare, o experiență pe care individul și societatea o exprimă prin reprezentări organizate și ierarhice și prin aprecieri diferite ale timpului și spațiului. „Culoarea timpului” evocă atât intensitățile vieții individuale și colective, cât și pericolele care guvernează aceste schimbări: culoarea se schimbă în timp și trădează conținutul unei ere. Numeroasele expresii ale regimurilor de istoricitate fac ca culoarea să pară inevitabilă; accentuată sau ascunsă, este însăși semnul diferenței, al alterității, dar și al unei stigme îndelung asociate, irefutabil, cu inferioritatea și negarea libertății. Ca indiciu sau simptom, se referă la marile drame ale trecutului

¹ „Le 1er Congrès International des Ecrivains et Artistes Noirs”, *Présence Africaine* 8-9-10 (Juin-Novembre 1956), 7-8. Vezi ENO-BELINGA, M. (1983). „Alioune Diop: L'homme de la rencontre.” *Présence Africaine*, (125), nouvelle série, 302-306. Retrieved April 28, 2020, from www.jstor.org/stable/24350711.

și dezvăluie forme limitate, fragmentate sau discordante sau, dimpotrivă, forme strălucitoare sau emoționante, care dezvăluie, la distanță sau cu incertitudine, strategiile de scriere ale istorie. Între omniprezență și uitare, are loc un joc al mai multor temporalități care fixează, surprinde, memorează sau șterge singularitatea experienței afro-americane.

În anii '60, negrul, desemnat prin termenul *black*, era culoarea timpului, perioada activității politice și artistice intense, care nu numai că exalta culoarea neagră prin mai multe sloganuri – *black is beautiful*, *black is my country*, *black power* – dar îi antrenează în reflecție și lucrare colectivă pe majoritatea liderilor negri, scriitori, artiști și intelectuali. Epitetul „negru” a servit pentru a desemna atât efervescența politică din acești ani, cât și cerințele momentului, precum și estetica, estetica neagră, a renașterii artistice care a însoțit-o și care a fost adesea abordată din Renașterea din Harlem din anii 1920 și 1930.

„Negrul” a devenit un simbol puternic, un strigăt de aderare capabil să mobilizeze spiritele și a primit multiple conotații. El a intrat în toate domeniile: de la politică la religie, de la economie la cultură, de la lumea muncii la cea a timpului liber, de la viața de zi cu zi la activitatea științifică și la științe umaniste, de la practici lingvistice la studii de limbă, s-a stabilit în lumea educației, editurii, creației artistice și a pieței de artă, domnind peste imaginația individuală și imaginația colectivă. Obiect de invenție și creativitate care a trezit atâta energie și talente neașteptate, a trezit multă speranță și dorință. A fost, de asemenea, obiectul creditelor și manipulărilor și a dus la dezamăgiri și regrete.

Indiferent dacă era amintirea prea amară a hegemoniei albe, sau o replică oarecum prea naivă a puterii albe, imperiul culorii negre a fost contestat, deoarece au fost remarcate limitele magiei și puterii sale. Revoluția care a pus negrul în centrul atenției s-a încheiat, lăsând loc unei alte abordări simbolice și strategice a culorii: voința de a stabili o nouă ordine care să permită o viață, o gândire și o reprezentare mai bună a experienței populațiilor negre din Statele Unite, dar și a oamenilor de culoare, în contextul mai larg al diasporei – o abordare nouă a trecutului și a unui viitor care dorește să fie eliberat de o opoziție excesiv accentuată între alb și negru. Este interesant de observat cum ideologiile, strategiile politice, literare sau artistice care sunt înființate, sunt șterse și reapar, nu au încetat să se refere deschis sau implicit la culoare.

Scrierea poate fi citită în culori. Percepția unei opere este dezvoltată în funcție de categoriile rasiale ale autorului și ale personajelor și astfel definește cadrul generic al formelor literare. Adăugarea calificativului „afro-american” la termenul de ficțiune instalează un joc de relații angajate, arbitrare, fixe sau acceptate, care se încadrează într-un context istoric și ideologic. Începând cu secolul al XVIII-lea, producția literară afro-americană a inclus autobiografiile, poezie, romane, broșuri și cărți filozofice. Aceste publicații răspund la proiecte de autoreprezentare, afirmare a identității individuale sau a comunității. Ele arată fie scriitori care determină texte apoi identificate rasial, fie, dimpotrivă, scrieri

reținute în conformitate cu o paletă mai nuanțată. Concordanța figurilor și a vocilor invită la noi lecturi care, în acest sens, recalifică lucrările. Vocile sunt auzite în reflecțiile oglinzilor și definesc culoarea narațiunii și cea a autorului.

Conectarea corpurilor și a cuvintelor în schimbarea sistemelor de temporalitate, în timp ce dezvăluie mizele discursului asupra rasei, pune problema autenticității operelor și a autorității creatorului. De exemplu, examenul oral pe care Phillis Wheatley a fost obligată să-l susțină în prezența notabilităților orașului Boston în 1772, și care a fost urmat de o declarație care să ateste că tânăra sclavă era autoarea colecției *Poems on Various Subjects, Religious and Moral* („Poezii pe diverse subiecte, religioase și morale”). Aceeași declarație de autenticitate era necesară și pentru celelalte scrieri ale sclavilor, dar odată ce autenticitatea a fost stabilită, termenii dezbaterii s-au orientat către calitatea scrisului și locul acestor poezii în lumea literelor. Criticile vor fi deosebit de dure față de Wheatley, fiind reciclate pe parcursul mai multor generații înainte de a fi puse în discuție de renașterea literară neagră a anilor 1970. Dorința de a rescrie istoria afro-americană și umplerea tăcerilor va da viață mărturiilor și scrierilor risipite, uitate sau disprețuite.

Cazul lui Charles Chesnutt este emblematic pentru o analiză a problemelor rasiale și politicilor segregacioniste: autoritatea autorului este supusă tuturor fluctuațiilor terminologiei utilizate pentru categoriile rasiale. Vizibilitatea conferită de cărțile sale este la originea unui conflict de identitate și societate care pune la îndoială propria definiție rasială, precum și capacitatea sa de a scrie despre negri. Reprezentativitatea acesteia necesită un angajament, o alegere sau un consimțământ care face parte dintr-o legitimitate istorică și culturală.

Din timpuri imemorabile, discursul despre culoare a suferit fluctuații legate atât de obiectul studiului, și anume materialitatea, filiațiile și metamorfozele sale, cât și de complexitatea teritoriilor în care se produce. Fizica lui Newton are certitudini fixe despre lumina soarelui; dimpotrivă, Goethe a contestat caracterul primordial al luminii albe și a elaborat programul unei fizionomii-fiziologii a vederii, pentru a dezvălui caracterul imprevizibil și artistic al naturii: o știință a culorilor este înlocuită de teorii și practici multiple. Avem, de exemplu, istoria albului și negrului, care, în funcție de epocile, filozofiile și științele aplicate, sunt definite drept culori fizice și primare sau, dimpotrivă, ca apariții cromatice sau reflexe ale luminii. Dar viziunea alb-negru a predominat în tehnicile de reproducere a imaginii, deoarece se pare că viziunea culorilor este abordată cu rezistență. Aceasta, prin aspectul său subiectiv, întruchipează impresii și senzații ale ordinii de seducție, mutație și sublim. Un exemplu edificator poate fi filmul *Daughters of the Dust* („Fiicele pulberii”, 1991). Amplasat în 1902, acesta este o privire asupra culturii Gullah a insulelor din largul coastei Carolinei de Sud și Georgiei, unde obiceiurile populare africane au fost menținute până în secolul XX, fiind unul dintre ultimele bastioane ale acestor moravuri din America. În film, culorile manifestă o claritate și o tonalitate care fac posibilă acordarea unei